

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

"Ett vidgat perspektiv på läsning"

Martina Norling

Lektor i pedagogik
martina.norling@mdh.se

Syfte

Syftet med föreläsningen är att:

- Rikta uppmärksamhet på det vidgade perspektivet på läsning
- Synliggöra innehåll relaterat till språk-, läs- och bilder i förskolan
- Ta del av senaste forskning gällande språk-, läs- och bilder i förskolan
- Få syn på din egen förförståelse och utmanas till nya perspektiv och kunskaper

På vilket sätt kan dessa punkter vara meningsfullt för dig?

Inledning

I förskolans läroplan (2018) står det att förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla :

- **intresse för berättelser, bilder och texter** i olika medier, såväl digitala som andra, samt sin förmåga att använda sig av, tolka, ifrågasätta och samtala om dessa,
- ett nyanserat talspråk och ordförråd samt **förmåga att leka med ord**, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra i olika sammanhang och med skilda syften,
- **intresse för skriftspråk samt förståelse för symboler** och hur de används för att förmedla budskap,
- sin **kulturella identitet** samt kunskap om och intresse för olika kulturer och förståelse för värdet av att leva i ett samhälle präglad av mångfald samt intresse för det lokala kulturlivet,
- både det **svenska språket och det egna nationella minoritetsspråket**, om barnet tillhör en nationell minoritet,
- både det **svenska språket och sitt modersmål**, om barnet har ett annat modersmål än svenska,
- **svenskt teckenspråk**, om barnet har hörselnedsättning, är dövt eller av andra skäl har behov av teckenspråk,

Centrala begrepp

Vad innebär:

- Variation - kontrast
- Responsiv
- Expansivt språk
- Externalisering
- Lokalt språk
- Samordna perspektiv/ delad uppmärksamhet/synliggöra

Ämnesdidaktik -språk

Variation och kontrast

Variation – handlar om att urskilja fenomenet i olika sammanhang

Kontrast – handlar om att man synliggör skillnader i t ex form, färg osv

Ämnesdidaktik -språk

Responsiv

Responsiv – Hur förskolläraren är responsiv och går i dialog med barnet och anpassar sig till barnets respons, vilket får betydelse för vad det lär sig.

Ämnesdidaktik -språk

Lokalt och expansivt språk

Lokalt språk – handlar om det som händer här och nu (kontext)

Expansivt språk – handlar om att man gör kopplingar utöver den aktuella situationen och ger barn tillgång till ett språk som fungerar också i nya situationer (dekontextualisera)

Ämnesdidaktik -språk

Externalisering

Externalisering – genom språket uttrycka tanken explicit, offentligt och tillgängligt för fortsatta reflektioner

Undervisningsstrategier

Ämnesdidaktik - språk

Möte och samordning mellan förskollärarens och barnets perspektiv

- Handlar om *barnperspektiv* och *barns perspektiv*
- Uppmärksam på att förskolläraren och barnet/barnen kan se och förstå vad de talar om på olika sätt
- Barn får tillgång till nya sätt att se på och förstå olika fenomen
- Hur förskollärare och barn samtalar om de innehåll som är i fokus
- Begrepp
- Synliggöra

Fundera över:

- Vad innebär kommunikation i förskolan?
- Vad innebär kommunikativa verktyg?
- Vad innebär språk-, läs- och textprocesser i förskolan?
- På vilket sätt kan du ge förutsättningar för språk-, läs- och textlärande i förskolan ?

Berättelse

En utmaning för förskollärare är att skapa meningsfulla sammanhang, där barn får möjlighet i sociala miljöer och med stöd av förskollärares didaktiska strategier, synliggöras och utmanas i deras lärande och kunskaper (Norling, 2019).

[Bilden på Juleskum är bortagen med hänsyn till upphovsrätten]

Referens:

Norling, M (2019). Från gester till texter – om barns förutsättningar för språk-, läs- och skrivlärande i förskolan. I M. Norling & M. Magnusson (Red.) *Att möta barns sociala språkmiljö i förskolan – flerdimensionella perspektiv*. (s. 86 – 98), Stockholm Liber.

Vidgat perspektiv på läsning

- Högläsning
- Enskild upprepad läsning
- Visuell läsning – ordlösa böcker
- E- bokläsning

shutterstock.com • 1497902633

Ett vidgat perspektiv på läsning

Högläsning

- Skapar gemenskap och nya perspektiv
- Få kunskap om hur andra tänker
- Förståelse för vad litteratur är och vad den bidrar med
- Länk mellan talspråkets och skriftspråkets struktur
- Erfarenheter av berättarstruktur
- Tillgång till ett litterärt skriftspråk

Övning

Ett vidgat perspektiv på läsning

Enskild upprepad läsning

[Bild borttagen för hänsyn till upphovsrätten]

Vad sker i läsningen mellan Douglas och förskolläraren?

Upprepad enskild högläsning i förskolan- samspel mellan förskollärare, barn och bilderbok.

Författare: Sara Eliasson och Elisabeth Mellgren

Förskolläraren Lena och Douglas (4.3 år) sätter sig vid bordet och framför dem på bordet ligger den stängda boken Ensammast i världen (Eggens & Nygren, 2003).

”Tycker du om den boken Douglas?” frågar Lena, och Douglas tittar på bokens framsida och svarar med bokens titel:

”Aa. Ensammast i världen.” Han skjuter boken mot Lena som tittar på honom och säger:

”Ensammast i världen. Har du lyssnat på den nån gång?” Hon börjar bläddra i boken.

”Ja.”

”Vet du va den handlar om?”

”Ja”, Douglas tittar i boken och nickar. Lena nickar också och frågar:

”Vad handlar den om?”

”Eh... eh... ensammast i världen.”

”Ja. Vem kan de vara ensammast i världen då?” Lena bläddrar fram till titelsidan, där en bild på katterna finns. Douglas lutar sig fram och pekar på bilden.

”De e den katten!”

Referens:

Eliasson, S., & Mellgren, E. (2019). Upprepad enskild högläsning i förskolan – samspel mellan förskollärare, barn och bilderbok. I M. Norling & M. Magnusson (Red.). Att möta barns sociala språkmiljö i förskolan – flerdimensionella perspektiv. Stockholm: Liber.

Upprepad enskild högläsning i förskolan- samspel mellan förskollärare, barn och bilderbok.

Författare: Sara Eliasson och Elisabeth Mellgren

”Jaa. Titta en så liten katt.” säger Lena och följer fingret med blicken.

”Titta.” Douglas lutar sig djupt över boken, och nästan lägger sig på bord och bok, och pekar på bilden. ”En till liten katt.”

”Jaa.”

”Den ser lessen e den.”

”Ja. Kanske.” Lena lutar sig fram och tittar också på bilden.

”Den se lessen.” säger Douglas med allvarlig och lite sorgsen röst. Lena sätter sig tillbaka igen och säger:

”M. Den ser lite lessen ut.”

”Men jag tycker det.”

”Tycker du det? Mm.” Lena tittar på Douglas, som tittar ner i boken, och bläddrar sedan till nästa uppslag.

Referens:

Eliasson, S., & Mellgren, E. (2019). Upprepad enskild högläsning i förskolan – samspel mellan förskollärare, barn och bilderbok. I M. Norling & M. Magnusson (Red.). Att möta barns sociala språkmiljö i förskolan – flerdimensionella perspektiv. Stockholm: Liber.

Upprepad enskild högläsning i förskolan- samspel mellan förskollärare, barn och bilderbok.

Författare: Sara Eliasson och Elisabeth Mellgren

”Där e mammakatten.” säger Douglas och pekar på bilden. Lena läser och pausar några sekunder, och sträcker sig sedan fram för att vända blad.

”Den ser inte glad ut den katten.” säger Douglas med sorgsen röst och ser ledsen ut.

”Näe.” Lena svarar med sorgsen röst och bläddrar nästa blad halvvägs, medan Douglas säger:

”Ja tycke synd om han.” Lena stoppar rörelsen och bläddrar tillbaka till uppslaget med den ledsna katten. De tittar på bilden och Lena säger:

”Ja. (Paus på fem sekunder). Fick han äta lite i alla fall.” och båda tittar ner på bilden.

”Ja. Men ja tycke synd om han för ingen vill ha han.” Douglas bläddrar till nästa sida.

”Jaa.” säger Lena och fortsätter sedan läsa.

(ur Eliasson, 2017)

Referens:

Eliasson, S., & Mellgren, E. (2019). Upprepad enskild högläsning i förskolan – samspel mellan förskollärare, barn och bilderbok. I M. Norling & M. Magnusson (Red.). Att möta barns sociala språkmiljö i förskolan – flerdimensionella perspektiv. Stockholm: Liber.

Ett vidgat perspektiv på läsning

Enskild upprepad läsning möjliggör:

- rationell undervisningssituation
- samspel mellan (artefakt) bokens text och barn
- formativ bedömning av barnets förmågor, lyssna, förstå text och uttrycka sig.
- ta tillvara på barnets initiativ och tolkning av berättelsens handling
- vara *responsiv* och möjligheten till ett *expansivt språk*
- *externalisering* och *dekontextualisera*
- återkoppling på gester och avkodning av bilder
- vägledning inför nästa lästillfälle

Övning

Ett vidgat perspektiv på läsning

Visuell läsning – ordlösa böcker - berättande

Ett vidgat perspektiv på läsning

Visuell läsning – ordlösa böcker - berättande

Vad kan den här berättelsen handla om?

Ett vidgat perspektiv på läsning

Visuell läsning – ordlösa böcker

- Berättande kan ske var som helst
- Återkommande
- Förväntansfull
- Börja berättelsen på samma sätt
(berättarstruktur)
- Öppen för barns tolkningar

Silent books – ordlösa böcker – en brygga mellan olika kulturer

Libri senza parole!

Referens:

Fast, C. (2019). Att läsa ordlösa böcker. I M. Norling & M. Magnusson (Red.). *Att möta barns sociala språkmiljö i förskolan – flerdimensionella perspektiv*. Stockholm: Liber.

Ett vidgat perspektiv på läsning

e-bokläsning

- Icke- linjär läsning
- Berättarstruktur
- Inlevelse
- Samordning av perspektiv/delad uppmärksamhet

Digitala verktyg: Interaktiv tavla – lärplatta – laptop- mobil

Ett vidgat perspektiv på läsning

Forskning om e-bokläsning

- Underlättar barns förmåga att känna igen ord
- Riktad uppmärksamhet på text
- Stöd i läsförståelse och återberätta bokens handling
- Ökar barns läslust, motivation, engagemang och uthållighet.

Ett vidgat perspektiv på läsning

”Digi-läsning”

- Utveckling av demokratisk kompetens
- samförstånd
- Inlevelse
- perspektivskifte och medkänsla

Critical literacy – vuxna och barns demokratiska och kritiska samarbete kring texter och texters betydelse

Referens:

Hermansson, C., & Lindhé, (2019). Demokratisk kompetens och digi-läsning i förskolan värdegrundsarbete I M. Norling & M. Magnusson (Red.). *Att möta barns sociala språkmiljö i förskolan – flerdimensionella perspektiv*. Stockholm: Liber. **26**

Ett vidgat perspektiv på läsning

”Digi-läsning”

Perspektivskifte och medkänsla (Hermansson & Lindhé, 2019, s.108)

Digi-läsning och samspel mellan Lukas, Sara och den digitala rösten som läser:

[B]erättarröst: Efter det ser de en clown ((Lukas scrollar ner på sidan. Trycker på pausknappen))

[L]ukas: Kolla på clownen ((både Sara och Lukas scrollar upp och ner på sidan))

[S]ara: Ja

B: Han har röd näsa och stora skor. Han ska spela fiol. Men han kan inte ((L pausar berättarrösten))

L: Jag vet nog varför han inte kan, för att han gör sitt inte alls bästa.

S: Och att det ((fiolen)) gått lite sönder ((S pekar på fiolen))

B: Det är så kul. Erik skrattar så att han får ont i magen
((L. trycker på pausknappen))

L: Är det så roligt, eller?

Sara tittar på skärmen innan hon svarar, ”Ja”.

Referens:

Hermansson, C., & Lindhé, (2019). Demokratisk kompetens och digi-läsning i förskolan värdegrundsarbete I M. Norling & M. Magnusson (Red.). *Att möta barns sociala språkmiljö i förskolan – flerdimensionella perspektiv*. Stockholm: Liber.

Övning

Planera undervisningsaktiviteter utifrån följande exempel:

Högläsning

Syfte:

Variation/Kontrast:

Expansivt/Lokaltspråk/Responsiv:

**Möte och samordning av förskollärare
och barns perspektiv:**

Berättande

Syfte:

Variation/Kontrast:

Expansivt/Lokalspråk/Responsiv:

**Möte och samordning av förskollärare
och barns perspektiv:**

Bild & ljud (rim)

Syfte:

Variation/Kontrast:

Expansivt/Lokalt språk/Responsiv:

**Möte och samordning av förskollärare
och barns perspektiv:**

Återkoppling

Syftet med föreläsningen var att:

- Rikta uppmärksamhet på det vidgade perspektivet på läsning
- Synliggöra innehåll relaterat till språk-, läs- och bilder i förskolan
- Ta del av senaste forskning gällande språk-, läs- och bilder i förskolan
- Få syn på din egen förförståelse och utmanas till nya perspektiv och kunskaper

Är det något du särskilt tagit fasta på utifrån den här föreläsningen?

På vilket sätt kan dessa punkter vara meningsfullt för dig?

Tack!

- Det mesta av innehållet i föreläsningen går att finna i:

